

40. Teke Yöresi Kültür Sistemine Ait Türkülerin Yöre İçindeki Dağılımı¹

Mehmet Yiğit ERSOYDAN²

APA: Ersoydan, M. Y. (2024). Teke Yöresi Kültür Sistemine Ait Türkülerin Yöre İçindeki Dağılımı. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (39), 695-706. DOI: 10.29000/rumelide.1469444.

Öz

Kültür toplumsal bir olgudur. Bir topluma ait toplumsal değerler, oluştukları yerlerde sıkışıp kalmazlar. İnsan hareketliliğine neden olan doğal ve doğa dışı sebepler kültürlerin yayılmasını sağlar. Türk halk kültürü, evrensel kültürün bir parçasıdır ve tarihsel kökleri itibariyle bozkır kültürüdür. Her kültürel sistem gibi Türk halk kültürü de belli alt kültür sistemlerinden oluşur. Teke Yöresi Halk Kültürü, Türk Halk Kültürü'nü meydana getiren alt kültür sistemlerinden biridir. Kökeni Türkmen/Yörük kültürüne dayanan teke yöresi halk kültürünün görüldüğü sınırlar oldukça geniştir. Teke yöresi kültürünün bir unsuru olarak "teke yöresi müziğı", kendine has biçem yapıları ve çalma-söyleme teknikleri ile başka alt kültür sistemlerine ait müzik yapılarından ayrılır. Bu araştırmanın amacı teke yöresi kültür sistemine ait türkülerin yöre içindeki dağılımını belirlemektir. Durum araştırması desenine göre yürütölen araştırmada veriler TRT Türk Halk Müziğı Sözlü Eserler Antolojisi I ve II kitabında yer alan teke yöresi türkülerinin yöre içinde derlendikleri yerlere göre "yöre" ana alt temasına analiz edilmesi sonucunda elde edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre; TRT Türk Halk Müziğı Sözlü Eserler Antolojisi I ve II kitabında yer alan türkülerin yaklaşık %5,6'sının teke yöresi türküsü olduğı, teke yöresi alt kültür sistemini oluşturan iller bazında değerlendirildiğinde en çok türkü derlenen ilin yaklaşık %30 oranla Burdur ili olduğı, ilçeler bazında değerlendirildiğinde ise en çok türkü derlenen ilçenin yaklaşık %13,8 oranla Acıpayam ilçesi olduğı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kültür, Müzik, Teke yöresi, Türkü.

¹ **Beyan (Tez/ Bildiri):** Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğı ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiğı beyan olunur.

Çıkar Çatışması: Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Finansman: Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

Telif Hakkı & Lisans: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Kaynak: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğı ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiğı beyan olunur.

Benzerlik Raporu: Alındı - Turnitin, Oran: %14

Etik şikayeti: editor@rumelide.com

Makale Türü: Araştırma makalesi, **Makale Kayıt Tarihi:** 08.03.2024-**Kabul Tarihi:** 20.04.2024-**Yayın Tarihi:** 21.04.2024; **DOI:** 10.29000/rumelide.1469444

Hakem Değerlendirmesi: İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme

² Dr. Öğr. Üyesi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi, Müzik Eğitimi ABD / Dr., Mehmet Akif Ersoy University, Faculty of Education, Fine Arts Education, Department of Music Education (Burdur, Türkiye), ersoydano7@hotmail.com, **ORCID ID:** 0000-0001-9053-4580, **ROR ID:** https://ror.org/04xkdc21, **ISNI:** 0000 0004 0386 420X, **Crossreff Funder ID:** 501100016210

Distribution of Turkish Songs Belonging to the Teke Region Cultural System Within the Region³

Abstract

Culture is a social fact. Social values of a society are not stuck in the places where they were formed. Natural and unnatural causes that cause human mobility enable the spread of cultures. Turkish folk culture is a part of universal culture and is a steppe culture with its historical roots. Like every cultural system, Turkish folk culture consists of certain subcultural systems. Teke Region Folk Culture is one of the subcultural systems that make up Turkish Folk Culture. The borders where Teke region folk culture, whose origins are based on Turkmen/Yörük culture, are seen are quite wide. As an element of Teke region culture, "Teke region music" differs from musical structures belonging to other subcultural systems with its unique stylistic structures and playing-singing techniques. The aim of this research is to determine the distribution of folk songs belonging to the cultural system of Teke region within the region. In the research conducted according to the case study design, the data were obtained by analyzing the folk songs of the Teke region in the TRT Turkish Folk Music Verbal Works Anthology I and II books according to the places where they were compiled in the region. According to the findings; Approximately 5.6% of the folk songs in the TRT Turkish Folk Music Oral Works Anthology I and II book are Teke region folk songs. When evaluated on the basis of the provinces that form the Teke region subculture system, the province with the most folk songs compiled is Burdur with approximately 30%, when evaluated on a district basis. It was concluded that the district where the most folk songs were compiled was Acipayam district, with a rate of approximately 13.8%.

Keywords: Culture, Music, Teke Region, Turkish Songs.

1.Giriş

Kültür kavramı etimolojik ve sosyolojik bağlamı ile oldukça köklü bir geçmişe sahiptir. Kökeni, Latince tarım anlamına gelen *cultura* kelimesine dayanmaktadır. Antropolog Kroeber ve Kluckhohn (1952), kültür sözcüğünün tanımlarını derleyerek oluşturdukları antolojide 164 farklı kültür tanımına ulaşmışlar ve bu tanımları tartışmışlardır. Kültür konusuna her disiplin kendi çalışma alanı özelinde yaklaşmıştır. Bu bağlamda disiplin alanlarının ihtiyaçlarına göre farklı tanımlar yapılmıştır. Ancak, en genel tanımlardan birisi Marx'da karşımıza çıkar ve Marx kültür için "doğanın yarattıklarına karşılık, İnsanoğlu'nun yarattığı her şeydir" ifadesini kullanır (Güvenç, 2010, s. 95). Marx'ın yaptığı bu tanım, kültürü holistik bir biçimde ele alır ve bu yaklaşım tanım bağlamında genel bir çerçeve çizer görünmektedir.

³ **Statement:** It is declared that scientific and ethical principles have been followed in the preparation process of this study and all the studies used are stated in the bibliography.
Conflict of Interest: No conflict of interest is declared.
Funding: No external funding was used to support this research.
Copyright & Licence: The authors own the copyright of their work published in the journal and their work is published under the CC BY-NC 4.0 licence.
Source: It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation of this study and all the studies used are stated in the bibliography.
Similarity Report: Received - Turnitin, Rate: 14
Ethics Complaint: editor@rumelide.com
Article Type: Research article, Article Registration Date: 08.03.2024-Acceptance Date: 20. 04.2024-Publication Date: 21. 04.2024; DOI: 10.29000/rumelide.1469444
Peer Review: Two External Referees / Double Blind

Kültür, öncelikle toplumsal bir olgudur. Yalnızca bir bütüne ait olabildiği gibi, ait olduğu bütünün temsil edilebilir bölgesel alt birimleri olarak da gözlemlenebilir. Bu olguyu yaratan, değişen coğrafi şartlar ve insan hareketliliği gibi nedenlerle kültürün özelden-genele (merkez-çevre) yayılabilir olmasıdır. Kültürel değerlerin oluştukları toplumsal yapı içerisinde sıkışıp kalmadan yayılabilmesi çeşitli dinamiklere bağlıdır. Güvenç (2010), kültürün yayılma sürecini; dış kültürden etkilenme (kültürlenme/“enculturation”) ve dış kültürü etkileme (kültürleşme/“acculturation”) kavramları ile açıklar. Dinamik bir şekilde yeniden biçimlenen kültürlenme ve kültürleşme süreci “kültürel değişim/kültür değişimi” şeklinde ifade edilen değişim dönüşüm sürecini yaratır (s. 122). Kültür kavramının bu dinamik yapısı nedeniyle kültürel değerler, ait oldukları toplumlardaki merkezi konumları içerisinde sıkışıp kalmazlar ve yayılırlar. Bu süreç de karşımıza, “kültürel yayılma” (cultural diffusion) kavramını çıkarır. Kültürel yayılma, “içerden dışarı yayılma” ya da “dışardan içeri yayılma” şeklinde gerçekleşir. Kültürün yayılma özelliği nedeniyle evrensel bir boyut kazanması olgusu, merkezden çevreye doğru bir hareketliliği tetikler. Giddens (2000) bu durumu, “bireyleri birbirine bağlayan karşılıklı ilişkiler sistemi olarak kültür, yayılarak belirli bir topluma ait olmaktan çıkıp evrensel bir boyut kazanır” sözleri ile ifade eder (s. 197).

Türk halk kültürü, evrensel kültürün bir parçasıdır ve tarihsel kökleri itibariyle bozkır kültürüdür⁴. Bozkır kültürünün kaynağı, Ön-Türklerin ilk yerleşkeleri sayılan Altay-Ural bölgesi olarak kabul edilen alandır (Roux, 2004; Kafesoğlu, 2000). Zaman içerisinde değişen koşullar nedeniyle yaşanan göç dalgaları, Türklerin ilk yerleşim yeri olan Altay Bölgesinden göçünü zorunlu kılmıştır. Kafesoğlu (2000), değişen koşulları “iktisadi sıkıntı, kuraklık, nüfus artışı ve otlak alanların daralması gibi nedenlerle Türklerin Batı’ya doğru yönelmeleri kaçınılmaz olmuştur” sözleri ile açıklar (s. 55). Göç hareketleri nedeniyle Türk kültürü norm ve değerler bakımından değişim geçirmiş, inanç sistemlerinde çeşitlilik göstermiş, kültürel unsurlar olarak sanatsal değer üretme ve ritüellerde farklılaşma yaşanmıştır. Türklerin değişen koşullar ve artan ihtiyaçlar nedeniyle boylar/aşiretler halinde yer değiştirmeleri bozkır kültürünün de geliştirmiştir⁵.

Kültürün yayılma özelliğinin bir sonucu olarak Türk halk kültürü de, kendi yaşam alanı içerisinde tek parça halinde homojen bir yapıda kalmamıştır. Türk halk kültürü, coğrafi sınırları içerisinde görülen farklı alt kültür öğelerinden oluşur. Steward (2018), bir kültürü meydana getiren öğeleri yerleşme kuramına göre tanımlar⁶. Buna göre, bir kent yerleşmesini meydana getiren birimler olarak mahallelerde görülen kültürel öğeler dahi farklı olabilir. Ulusal sınırlar içerisinde yaşayan bu farklı birimlere ve sentezlere “alt kültür” denir (Güvenç, 2010, s. 110). Alt kültürler birleşerek ulus kültürünü meydana getirir. Her ulusal kültür gibi Türk halk kültürü de, kendisini meydana getiren pek çok alt kültür biriminin birleşiminden oluşmuştur. Teke Yöresi Halk Kültürü, Türk Halk Kültürü’nü meydana getiren alt kültür sistemlerinden biridir. Kökeni Türkmen/Yörük kültürüne dayanan teke yöresi halk kültürünün görüldüğü sınırlar, bugün için oldukça geniş bir alana yayılmıştır. Teke yöresi halk kültürünün yaşadığı alanın sınırları ile ilgili farklı tanımlamalar mevcuttur. Bu tanımlamalardan bazı örnekler şöyledir;

Ekinci (2010); “Merkez Antalya, Mersin, Adana, Burdur, Isparta, Muğla (Milas ve Bodrum hariç), Denizli, Uşak, Afyon’un bir bölümü, Konya’nın güneyini içine alan sahayı” teke yöresi olarak tanımlar (s. 23).

⁴ Literatürde bozkır kültürü ile göçebe kültürün aynı anlamda kullanılabildiği görülmektedir. Ancak Kafesoğlu (2000), bozkır kültürünün nispeten yerleşik bir kültür olduğunu, bu kültür tipinde “at yetiştiriciliği” ve “çobanlık” gibi önemli faaliyetlerin görüldüğünü ayrıntıları ile tartışır. (Bkz. İbrahim Kafesoğlu, *Türk Milli Kültürü*, s. 216-226).

⁵ Osmanlı arşiv belgeleri kayıt altına alınırken çeşitli nedenlerle boy-aşiret-oymak gibi tanımlamalar, farklı yerlerde aynı anlamda kullanılmışlardır. (Bkz. Cevdet Türkay, *Osmanlı İmparatorluğu’nda Oymak, Aşiret ve Cemaatler*, s. 17).

⁶ Detaylar için bkz: *A Functional Developmental Classification of American High Cultures*, (2018).

Kayacan (2012); “Burdur’u tamamen içine alan Fethiye, Ortaca; Denizli’ye bağlı Çameli, Acıpayam, Kızılhisar (Serinhisar), Afyonkarahisar, Dinar, Başmakçı, Isparta’nın Yalvaç, Şarkikaraağaç ve Antalya’nın batısını kaplayan alan”ı teke yöresi olarak tanımlar (s. 27).

Ayyıldız (2013); “Afyon’un Dinar, Denizli’nin Acıpayam ve Çameli, Muğla’nın Fethiye ilçesi ile Burdur’un ve Isparta’nın tamamını, Antalya’nın Taş kesiği bölgesi, Korkuteli, Elmalı, Kaş, Finike, Serik, Manavgat, Akseki, Alanya ilçeleri ile Gebiz kısmı”nı teke yöresi olarak tanımlar (s. 7).

Örneklerde yer alan tanımlamalar, esas olarak kültür alanlarını birtakım ölçütlere göre tanımlamanın ne denli zor olduğunu göstermektedir. Kültürel değer ve normların yayılma etkisi göstermesi, insan hareketliliği temelinde gerçekleşir. Bu bağlamda, insan hareketliliğine neden olan her türlü doğal ya da yapay etmen, kültürel değerlerin bir noktadan başka bir noktaya taşınmasına neden olur. Böylece kültür sistemleri toplumdan topluma değişiklik gösterir. Çeçen (1996), bu süreci “doğal” olarak tanımlar (s. 13). Kültürel değişme, kültüre dair tanımlamalar yapmayı da güçleştirir. Kültüre ait değerlerin etki alanlarını coğrafi sınırları belirleyen keskin çizgilerle ifade etmenin güçlüğü, kültür alanlarında yapılacak çalışmaların belirli kabullerle yürütülmesini gerektirir. Bu bağlamda, teke yöresi kültür sahasının sınırlarının belirlenmesi bu araştırma açısından da bir zorunluluktur.

Teke yöresinin tarihi kökleri incelendiğinde, Hamid Oğulları, Teke Oğulları ve Menteşe Oğulları beyliklerinin sınırları içerisinde kalan alanları kapsadığı görülür. Bu beylikler Osmanlı Döneminde iskân politikası uygulanan komşu/akraba Türkmen/Yörük Boylarıdır⁷. Bugün için bu boyların sınırları Hamit Oğulları; Akdeniz Bölgesi’nin kuzey kesiminin doğu-batı istikameti içinde kalan bölgede, Teke Oğulları; Akdeniz Bölgesi’nin orta-batı kesimi içinde kalan bölgede, Menteşe Oğulları; Ege Bölgesi’nin güneyinde Muğla-Milas’a kadar olan bölgedir. Bu üç beyliğin Osmanlı şer-iyye⁸ kayıtlarına göre ortak noktası, “aynı aşiretten gelen beylikler” olmalarıdır (Armağan, 2002, s. 5). Bu bağlamıyla ortak bir kültürü temsil ettikleri açıktır. Beyliklerin sancakları arasında yaşanan sosyolojik (isyan, savaş, ticaret, evlenme vb.) olayların yarattığı difüzyon dalgaları, kültürlenme ve kültürleşme süreçleri bağlamında geçişkenlik yaratarak kültürel yayılmayı sağlamıştır. Kültürel yayılmanın yarattığı geçişler sayesinde bu beyliklerin sınırları içerisinde kalan bölgede ortak bir kültürel sistem doğmuştur. O halde; buraya kadar aktarılan bilgiler ve eldeki tarihi kanıtlar bağlamında bir kültür sistemi olarak Teke Yöresi Halk Kültürü’nü sınırları ile birlikte tanımlamak olası görünmektedir. Teke Yöresi Halk Kültürünü; “Türk Kültür sisteminin alt kültürlerinden biri olan, kökeni konar-göçer Türkmen/Yörük bozkır kültürüne dayanan, Hamid, Teke ve Menteşe Sancakları’nın siyasi sınırları içerisinde gelişen, Akdeniz Bölgesi referans alınarak sınırları Güneyde; Antalya ili ve ilçelerinin tamamını, Kuzeyde Burdur-Isparta illeri ve ilçeleri ile, Afyon’a bağlı Dinar ve Sandıklı ilçelerini içine alan, Batıda; Denizli’nin Burdur sınırına yakın Acıpayam, Sarayköy, Tavas, Çivril, Honaz ve Çal ilçeleri ve Muğla’ya bağlı Fethiye İlçesi ile Uşak ilçesine kadar sokulan ve Doğuda; Mersin (İç-el)’e bağlı Silifke, Mut ve Erdemli İlçelerine kadar uzanan bölgede yaşayan kültür sistemi” şeklinde tanımlamak mümkündür.

⁷ Farklı Akademik kaynaklarda geçen ifadelerde Hamit oğulları, Teke oğulları ve Menteşe oğulları Beylikleri; Osmanlı’nın iskân politikası gereği farklı bölgelerde yerleşik düzene geçirilen, yer yer “Türkmen” ya da “Yörük” olarak tanımlanan ve aralarında akrabalık bağı da bulunan beylikler olarak ifade edilmektedir. (Bkz: Armağan, 2002; Köprülü, 1999; Halaçoğlu, 1997; Uzunçarşılı, 1988).

⁸ Osmanlı Devleti’nde başta mahkemelerle ilgili olmak üzere çeşitli amaçlarla kadınların tuttukları “kadı defteri” olarak da anılan kayıtlardır. (Bkz: *Ekinci, 2005; Pay, 2001*).

Şekil 1. Teke Yöresi Sınırları

Toplumsal yaşamın doğal bir çıktısı olarak Türkmen/Yörük kültüründe sanatsal değer üretme yaygın olarak görülür. Tarihsel süreçte göçebe Türkler göç yollarında karşılaştıkları kültür unsurlarını kendi kültürleri içinde sentezleyerek kullanmışlardır⁹. Bu olgu, üretilen sanatsal değerlerin çeşitlenmesine de imkân sağlamıştır. Kültürel değişim ve dönüşüme neden olan içsel ve dışsal kaynakların etkisiyle üretilen sanatsal değerler çeşitlilik kazanmış ve Türkler yerleşik yaşama geçişten sonra da sanatsal değer üretmeye devam etmiştir.

Türk kültür sisteminin bir alt kültür sistemi olan Teke yöresi kültürü; gelenekler, müzikler, giyim-kuşam, oyun ve inanç yönü ile Anadolu'da yaşayan diğer alt kültür sistemlerinden farklıdır. Bu fark nedeniyle, zaman içerisinde diğer bölgesel alt kültürlerden ayrılarak farklı bir alt kültür sistemini meydana getirmiştir. Bu bağlamda değerlendirildiğinde teke yöresi kültür sistemini; teke yöresi sınırları içerisinde görülen, kökeni konar-göçer Türkmen/Yörük bozkır kültürü olan, yöreye özgü yaşantıların oluşturduğu maddi-manevi değerler bütünü olarak tanımlamak mümkündür. Bu sistem, Türkmen/Yörük kültürünün Anadolu'da yaşayan türleri arasında yer alan önemli unsurlardan bir tanesidir. Teke yöresi kültür sistemi düğün, müzik, oyun, halk oyunları, inanış, yas, yeme-içme, çalma-söyleme, giyim-kuşam, el sanatları v.b. kültürel unsurların birleşiminden oluşmaktadır¹⁰. Kaplan (2008); "müzik, sosyal yapıya dayalı bir sosyal davranışın sonucunda yaratılmaktadır" der (s. 22). Kültür sistemlerinin önemli bir ögesi olan müzik, bu yönüyle ait olduğu sosyal yapıdan izler taşır ve kültürel sistemler arasında farklılara neden olur. Teke yöresi kültürünün bir unsuru olarak "teke yöresi müziği"de, kendine has biçim yapıları ve çalma-söyleme teknikleri ile başka alt kültür sistemlerine ait müzik yapılarından ayrılır. Göçebe Türkmen/Yörük kültüründe kopuz ya da kobuz diye adlandırılan saz eşliğinde çeşitli destanlar, kahramanlık hikayeleri, aşk türküleri ve günlük hayatta yaşanan olayları anlatan türküler çalınır söyleme yaygındır (Kafesoğlu, 2000). Bu sosyolojik gerçeklik, teke yöresinde halen sürdürülmektedir. Toplum içinde yaşanan olayların ve olguların sonucunda sanatsal bir ifadeye dönüşen sanatsal ürünler, Teke Yöresi Müzik Kültürü'nün maddi unsurlarını yaratır. Teke yöresine özgü yapıya sahip, türkü ve oyun havalarının yarattığı Teke Yöresi Müzik Kültürü, biçim yapıları bakımından oldukça zengin bir çeşitliliğe sahiptir. Gurbet havası, boğaz havaları (hada), zeybek (teke zeybeği), teke zortlaması (zortlatma), dımdan, kabaardıç ve kırık hava bu çeşitliliğin örnekleridir (Kayacan, 2005). Teke yöresi müzik kültürüne ait bu kültürel unsurlar, yöre sınırları içerisinde kalan bölgede yaşatılmakta ve küçük değişikliklere uğratılarak çalınır söylenebilmektedir.

⁹ Detaylar için bkz: Batı'ya Göçün Sanatsal Evreleri, (2010).

¹⁰ Doğan ve Doğan, Yörüklerin kökenini, yaşayış biçimlerini ve aile hayatlarını detayları ile incelemişlerdir. (Bkz. Cihangir Doğan&Said Doğan, Yörüklerin Sosyal ve Kültürel Hayatı: Antalya Örneği).

Literatürde “Teke Yöresi Kültürü” ve “Teke Yöresi Müziği” ile ilgili yapılmış araştırmalar incelendiğinde, yöre kültürüne olan ilginin dikkate değer bir yoğunlukta olduğu görülmektedir. Teke Yöresi Kültür Sistemine ait çeşitli öğelerin pek çok kitap, lisansüstü tez, makale ve sempozyumda ele alındığı ve literatüre farklı akademik çalışmalarla katkı sağlandığı anlaşılmaktadır. Bir kısmı yörede yaşamış ya da yöre kültürü ile büyümüş akademisyen ve araştırmacıların yazmış oldukları kitaplardan bazı örnekler Erkan (2014), Ekinci (2010), Kayacan (2012a/2005b), Çine (2003) ve Eröz (1991) olarak anılabilir. Bu kitaplarda Teke Yöresi Halk Kültürü’ne ait kültürel öğeler ile yöre kültürüne katkı sağlamış önemli isimler ayrıntıları ile ele alınmıştır. Lisansüstü tezler bağlamında yapılmış pek çok araştırma bulunmakla birlikte Şimşek (2022), Uludağ (2020), Ayyıldız (2013) ve Erdem (1998) yaptıkları çalışmalarda Teke Yöresi Müzik Kültürünü; *çalgi özellikleri, yöreye özgü biçem yapıları, çokseslilik unsurları ve ezgisel özellikleri* yönünden incelemişlerdir. Yıldız ve Kazan (2009), “Teke Yöresinin Merkezi Burdur Halk Kültürü İle Müziğinden Esintiler” başlıklı makalelerinde, yörede yaşanan teke yöresi kültürünü “Burdur Yöresi Halk Kültürü” ve “Burdur Yöresi Halk Müziği” olmak üzere iki ana başlıkta incelemişler, Teke Yöresi’ne ait kültürel ve müzikal unsurları Burdur İli ve İlçelerinde sürdürülen biçimleriyle ele almışlardır. Teke Yöresi Kültürü’nün bilimsel toplantılarda ele alınması anlamında iki önemli sempozyum dikkate değerdir. Bunlardan biri 04-06 Mart 2015 tarihleri arasında Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi tarafından düzenlenen “I. Teke Yöresi Sempozyumu”dur. Bir diğer önemli bilimsel toplantı ise 03-05 Haziran 2010 tarihleri arasında Burdur İl Kültür Turizm Müdürlüğü tarafından düzenlenen “Geçmişten Geleceğe Burdur ve Turizm Sempozyumu”dur. Düzenlenen sempozyumlarda Teke Yöresi Halk Kültürü, turizm de dahil olmak üzere farklı boyutları ile tartışılmıştır. Bu bağlamda değerlendirildiğinde, Türk Kültür Sistemi’nin önemli alt kültür sistemlerinden biri olan Teke Yöresi Halk Kültürü özelinde yapılmış pek çok akademik çalışmanın bulunduğu ve Teke Yöresi Halk Kültürü’ne dair literatürün dikkate değer bir birikime sahip olduğu anlaşılmaktadır.

2.Amaç ve Önem

Bu araştırmanın amacı, Türk Kültür Sistemi’nin alt kültür sistemlerinden birisi olan teke yöresi kültür sistemi içerisinde çalınıp söylenen türkülerin yöre içerisindeki dağılımını belirlemektir. Teke yöresi sınırları içerisinde yaşayan insanların, çeşitli sosyolojik nedenlere bağlı olarak yer değiştirmesi ile oluşan kültürel hareketlilik, yöre kültürüne ait müzikal değerlerin kültürün yayılma özelliği nedeniyle yöre sınırları içerisinde -ve dahi dışına- dağılımına neden olmaktadır. Bu bağlamda gerçekleşen kültürel yayılma ile kaynağında oluşan türkülerin yöre sınırları içerisinde kalarak nasıl ve ne şekilde yer değiştirdiğinin bilinmesi mümkün değildir. Ancak güvenilir bilimsel kaynaklardan yararlanılarak türkülerin derleme kaynaklarının dağılımının belirlenmesi mümkündür. Literatürde teke yöresi sınırları içerisinde kalan bölgede derlenen türkülerin derlendiği yerlere göre sınıflandırılması amacıyla yapılmış araştırmalara rastlanmamıştır. Bu bağlamda araştırmanın, alanında özgün bir çalışma olması, yapılacak başka bilimsel çalışmalara veri sağlaması ve kaynak oluşturması bakımından önemli olduğu değerlendirilmektedir.

3.Yöntem

Bu araştırma, nitel araştırmalarda kullanılan durum çalışması desenine göre yapılandırılmıştır. Sosyal bilimlerde durum çalışmaları “bir veya birkaç durumu kendi sınırları içinde bütüncül olarak analiz etmek” amacıyla yapılan çalışmalardır (Yıldırım & Şimşek, 2008, s. 78). Araştırma verileri, Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT)’nin yayımladığı TRT Türk Halk Müziği Sözlü Eserler Antolojisi I ve II kitabında yer alan teke yöresi türkülerinin yöre içinde derlendikleri yerlere göre analiz edilmesi

sonucunda elde edilecektir. Söz konusu kitap, Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren yapılmış olan derleme çalışmaları sonucu ulaşılan türkülerin yer aldığı güvenilir bir kaynak olması nedeniyle tercih edilmiştir. Bu bağlamda araştırma, TRT Türk Halk Müziği Sözlü Eserler Antolojisi I ve II kitabında yer alan türkü derlemeleri ile sınırlı tutulmuştur. Araştırmanın evreni teke yöresi kültür sahası içindeki teke yöresi türküleridir. Örnekleme ise TRT Türk Halk Müziği Sözlü Eserler Antolojisi I ve II kitabında yer alan 4200 türküden teke yöresine ait olan türkülerdir. Araştırmanın analiz birimi (tema) olarak “yöre” sözcüğü belirlenmiştir. Değerlendirmeye alınacak yöreler tespit edilirken aynı ilin ilçeleri arasında teke yöresi müzik kültürünün farklılaşması olasılığı nedeniyle bazı yöreler değerlendirme dışı bırakılmıştır. Buna göre analiz işlemi için belirlenen alt temalar Antalya (tüm ilçeler), Isparta (tüm ilçeler), Burdur (tüm ilçeler), Denizli (Acıpayam-Sarayköy-Tavas-Çivril-Honaz- Çal), Afyon (Dinar, Sandıklı) ve Muğla (Fethiye) şeklinde oluşturulmuştur. Verilerin analizi sonucunda ulaşılan bulguların geçerlik ve güvenilirliğini sağlamak üzere 2 aşamalı bir yaklaşım izlenmiştir. Birinci aşamada, belirlenen tema ve alt temaların uygunluğu ile ilgili uzman görüşlerine başvurulmuştur. Bu bağlamda 4 alan uzmanı ile görüşülmüş, tema ve alt temaların belirlenmesi sürecinde olumlu dönüt alınmıştır. İkinci aşamada ise, TRT Türk Halk Müziği Sözlü Eserler Antolojisi I ve II kitabı bilgisayar ortamına aktarılmış ve belirtilen alt temalara ait birimler (alt tema) bilgisayar programı kullanılarak sayılmıştır. Böylece nitel analiz işleminin “tekrar edilebilirlik”, “tutarlık” ve “teyit edilebilirlik” koşulları yerine getirilmiştir.

4. Bulgular ve Yorum

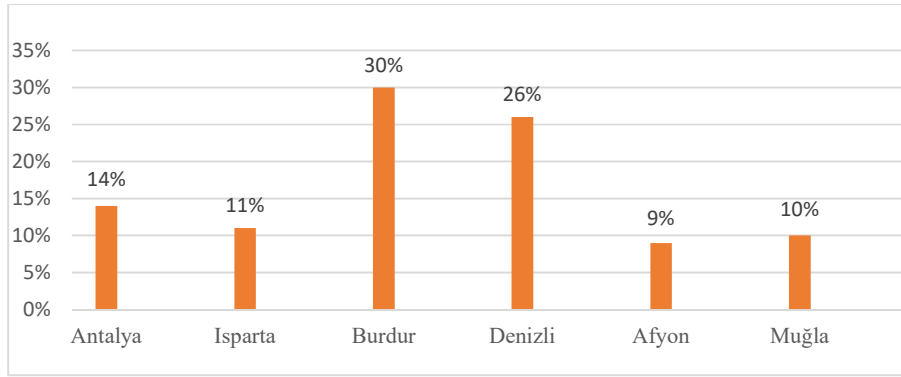
Türk Kültür sisteminin önemli alt kültürlerinden birisi olan teke yöresi kültür sistemi içerisinde çalınıp söylenen türkülerin yöre içerisindeki dağılımlarının analizi sürecinde TRT Türk Halk Müziği Sözlü Eserler Antolojisi I ve II kitabında yer alan 4200 adet türkü incelenmiş ve yapılan analiz sonucunda toplam 238 adet türkünün teke yöresi alt kültür sistemi içerisinde yer alan yörelerden derlendiği bulgusuna ulaşılmıştır. Bu oran, TRT Türk Halk Müziği Sözlü Eserler Antolojisi I ve II kitabında yer alan toplam 4200 adet türkünün yaklaşık %5,6’sının teke yöresi alt kültür sistemine ait türkülerden oluştuğunu göstermektedir. Teke yöresi müzik kültürüne ait türkülerin yöre içerisindeki dağılımları, belirlenen ana tema, alt tema ve kodlara göre analiz edilmiştir. Teke yöresi ana tema olmak üzere, teke yöresi sınırlarını oluşturan Antalya, Isparta, Burdur, Denizli, Afyon ve Muğla illeri alt temalar, bu illerin il merkezleri, ilçe ve köyleri de kodlar olarak belirlenmiştir. Yapılan kod açımı analizi sonucunda, teke yöresine ait türkülerin derlendikleri yerler ve dağılımları (tekrar sayıları) tablo 1’de gösterilmiştir.

Ana Tema (yöre)	Alt Temalar	Kodlar	Tekrar Sayısı (f)	Yöre Tekrar Sayısı (f)	Yüzde (%)
Teke Yöresi	Antalya	Akseki	6	33	14
		Antalya (mrk)	3		
		Bademağacı	1		
		Elmalı	7		
		Finike	1		
		İbradı	4		
		Kaş/Kalkan	3		
		Korkuteli	5		
		Kovanlık	1		
		Kumluca	1		
Yayladağı	1				

Isparta	Barla	3	26	11
	Eğirdir	4		
	Gönen	1		
	İğdecik	1		
	Isparta (mrk)	4		
	Karaağaç	1		
	Senirkent	4		
	Sütçüler	1		
	Yalvaç	6		
Burdur	Yeniceköy	1	74	30
	Aziziye	3		
	Bucak	1		
	Burdur (mrk)	31		
	Dirmil	15		
	Göhlisar	3		
	Kozağacı	5		
	Tefenni	10		
Yeşilova	6			
Denizli	Acıpayam	33	63	26
	Çal	4		
	Çivril	2		
	Denizli (mrk)	13		
	Honaz	2		
	Sarayköy	5		
Afyon	Tavas	4	20	9
	Dinar	16		
	Sandıklı	4		
Muğla	Fethiye	22	22	10
Toplam			238	100

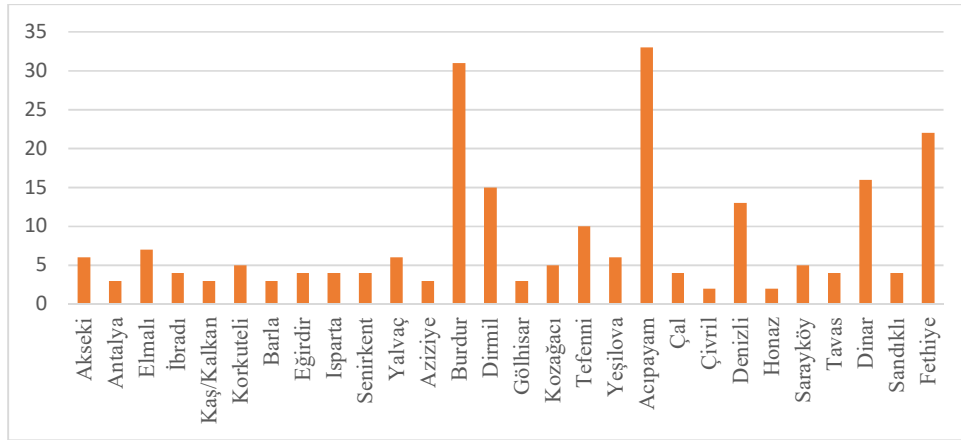
Tablo 1. Teke Yöresi Türkülerinin Analiz Sonuçları.

Analiz sonucunda ulaşılan bulgulara göre teke yöresi sınırları içerisinde toplamda 238 adet türkü derlenmiştir. Türkülerin derlendikleri yerlere göre dağılımları; Antalya İlinde Akseki 6, Merkez 3, Bademağacı 1, Elmalı 7, Finike 1, İbradı 4, Kaş/Kalkan 3, Korkuteli 5, Kovanlık 1, Kumluca 1, Yayladağı 1; Isparta İlinde Barla 3, Eğirdir 4, Gönen 1, İğdecik 1, Merkez 4, Karaağaç 1, Senirkent 4, Sütçüler 1, Yalvaç 6, Yeniceköy 1; Burdur İlinde Aziziye 3, Bucak 1, Merkez 31, Dirmil 15, Göhlisar 3, Kozağacı 5, Tefenni 10, Yeşilova 6; Denizli İlinde Acıpayam 33, Çal 4, Çivril 2, Merkez 13, Honaz 2, Sarayköy 5, Tavas 4; Afyon ilinde Dinar 16, Sandıklı 4; Muğla İlinde Fethiye 22 türkü şeklindedir.

Grafik 1. Teke Yöresi Türkülerinin İllere Göre Dağılımı.

Teke yöresi alt kültür sistemini oluşturan iller bazında yapılan analiz sonucu grafik 1’de gösterilmiştir. Elde edilen bulgular Antalya’dan 33 türkü (%14), Isparta’dan 26 türkü (%11), Burdur’dan 74 türkü (%30), Denizli’den 63 türkü (%26), Afyon’dan 20 türkü (%9) ve Muğla’dan 22 türkü (%10) derlendiğini göstermektedir. Bu sonuçlara göre, teke yöresinin illeri bağlamında yöre kültürünün özgün özelliklerini yansıtan türküler, 74 adet türkü ile en çok Burdur İlinden derlenmiştir. Teke yöresi illerinden derlenen toplam türküler içerisinde Burdur’dan derlenen türkülerin oranı %30’dur.

Grafik 2. Teke Yöresi Türkülerinin İlçelere Göre Dağılımı.

Teke yöresi alt kültür sistemini oluşturan ilçeler bazında yapılan analiz sonucu grafik 2’de gösterilmiştir. Elde edilen bulgular Akseki’den 6, Bademağacı’ndan 1, Elmalı’dan 7, Finike’den 1, İbradı’dan 4, Kaş/Kalkan’dan 3, Korkuteli’den 5, Kovanlık’dan 1, Kumluca’dan 1, Yayladağı’ndan 1, Barla’dan 3, Eğirdir’den 4, Gönen’den 1, İğdecik’den 1, Karaağaç’dan 1, Senirkent’den 4, Sütçüler’den 1, Yalvaç’dan 6, Yeniceköy’den 1, Aziziye’den 3, Bucak’dan 1, Dirmil’den 15, Gölhisar’dan 3, Kozluca’ndan 5, Tefenni’den 10, Yeşilova’dan 6, Acıpayam’dan 33, Çal’dan 4, Çivril’den 2, Honaz’dan 2, Sarayköy’den 5, Tavas’dan 4, Dinar’dan 16, Sandıklı’dan 4, Fethiye’den 22 türkü derlendiğini göstermektedir. Bu sonuçlara göre, teke yöresinin ilçeleri bağlamında yöre kültürünün özgün özelliklerini yansıtan türküler, 33 adet türkü ile en çok Acıpayam ilçesinden derlenmiştir. Teke yöresi ilçelerinden derlenen toplam türküler içerisinde Acıpayam’dan derlenen türkülerin oranı yaklaşık %13,8’dir.

5.Sonuç

Türk Kültür Sisteminin önemli alt kültür sistemlerinden birisi Teke Yöresi Halk Kültürü'dür. Teke Yöresi Kültür Sistemi'nin kökeni Türkmen/Yörük Boyları'nın yaşam biçimi olan konar-göçer Türkmen/Yörük bozkır kültürüne dayanmaktadır. Teke yöresi kültürü, Osmanlı Devleti'nin iskân politikaları ile yerleşik düzene geçirilen ve aralarında akrabalık bağı da bulunan Hamit Oğulları, Teke Oğulları ve Mentеше Oğulları Beylikleri'nin sınırları içerisinde gelişmiş ve yayılmıştır. Teke yöresi kültür sisteminin bugünkü etki sahasının sınırları; "Akdeniz Bölgesi referans alınarak Güneyde; Antalya ili ve ilçelerinin tamamını, Kuzeyde Burdur-Isparta illeri ve ilçeleri ile, Afyon'a bağlı Dinar ve Sandıklı ilçelerini içine alan, Batıda; Denizli'nin Burdur sınırına yakın Acıpayam, Sarayköy, Tavas, Çivril, Honaz ve Çal ilçeleri ve Muğla'ya bağlı Fethiye ilçesi ile Uşak ilçelerine kadar sokulan ve Doğuda; Mersin'e bağlı Silifke, Mut ve Erdemli ilçelerine kadar uzanan bir bölgeye" yayılmıştır.

Teke yöresi kültür sistemi; "teke yöresi sınırları içerisinde görülen, kökeni konar-göçer Türkmen/Yörük bozkır kültürü olan, yöreye özgü yaşantıların oluşturduğu maddi-manevi değerler bütünü" olarak tanımlanabilir. Teke yöresi kültür sistemi düğün, müzik, oyun, halk oyunları, inanış, yas, yeme-içme, çalma-söyleme, giyim-kuşam, el sanatları v.b kültürel unsurları ile Türk Kültür Sistemi'nin çok önemli alt kültür sistemlerinden biridir. Yöre halkının kültürel değerlerine olan bağlılığı son derece güçlü ve dinamik bir yapıdadır. Teke yöresi kültür sistemine ait kültürel unsurlar, geçmişten bugüne yaşatıldığı gibi, gelecek nesillere de aktarılıp yaşatılabilmelidir. Teke yöresi halk kültürünün yaşatılması ve aktarılması noktasında sahip oldukları devlet desteği nedeniyle başta teke yöresinin sınırları içerisinde kalan il valilikleri, il kültür ve turizm müdürlükleri, üniversiteler ve belediyeler olmak üzere, ilgili tüm kamu kurum ve kuruluşlarına önemli görevler düşmektedir. Kamu kurum ve kuruluşlarının yanı sıra, toplumda sanatçı ya da kanaat önderi sıfatı ile öncü rol üstlenen kişilerle, dernek ya da birlik çatısı altında bir araya gelen sivil toplum kuruluşlarının da kültürel değerlerin korunup yaşatılması anlamında farkındalıklarının yüksek olması gerektiği değerlendirilmektedir.

Teke yöresine ait kültürel unsurlar arasında "teke yöresi müziği" önemli bir yer tutmaktadır. Teke yöresinde çalınıp söylenen türküler, yöre içerisinde gelişen özgün biçem yapıları ile diğer alt kültür sistemlerinden ayrılır. TRT Türk Halk Müziği Sözlü Eserler Antolojisi I ve II kitabında yer alan toplam 4200 adet türkünün yaklaşık %5,6'sı teke yöresi alt kültür sistemine ait türkülerden oluşmaktadır. Teke yöresine ait türkülerin en çok derlendiği il Burdur'dur. TRT Türk Halk Müziği Sözlü Eserler Antolojisi I ve II kitabında yer alan teke yöresi türkülerinin yaklaşık %30'u Burdur merkez ve bağlı ilçelerinden derlenmiştir. İlçeler bazında değerlendirildiğinde TRT Türk Halk Müziği Sözlü Eserler Antolojisi I ve II kitabında yer alan toplam 238 adet teke yöresi türküsünün yaklaşık %13,8'i, Denizli'ye bağlı Acıpayam ilçesinden derlenmiştir. Bu bağlamda, başta Burdur İli ve Denizli'ye bağlı Acıpayam İlçesi olmak üzere yöre içerisinde derlenmiş ya da halen derlenmemiş pek çok türkü, yörede çalınıp söylenmektedir. Yöre içerisinde yaşayan insanlar, bu türkülerini kendi aralarında çalıp söylemekte ve bu yönleri ile "teke yöresi müziği"nin hem icracılığını hem de aktarıcılığını sürdürmektedirler. Bu tür özellikleri olan halktan kişilerin keşfedilmesi, tanıtılması ve desteklenmesi önemli bir husustur. Böylece kamu, dernekler ya da özel teşebbüslerce yapılacak çalışmalarla, teke yöresi müziğine ait yeni eserlerin derlenebilmesi ve kayıt altına alınabilmesi mümkün olacaktır. Bir yönü ile mahalli sanatçılar olarak tanımlanabilecek yaşlı ilerlemiş bu icracılara ulaşılması ve teke yöresi müziğine ait değerlerin kaybolmadan önce kayıt altına alınabilmesi, başta "Teke Yöresi Müziği" olmak üzere "Türk Halk Müziği"ne yapılacak önemli bir hizmet olarak değerlendirilmektedir.

Kaynakça

- Armağan, A. L. (2002). Tarihsel Süreç İçinde Teke Yöresi, *Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Tarih Araştırmaları Dergisi*, 20(32), 1-19.
- Ayyıldız, S. (2013). *Teke Yöresi Yörük Türkmen Müzik Kültüründe Yerel Çokseslilik Özellikleri*, İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Çeçen, A. (1996). *Kültür ve Politika*, Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Çine, H. (2003). *Burdur'dan Damlalar: Folklor (Halk Bilimi)*, Burdur: Arzu Ofset ve Reklam Ajansı.
- Doğan, C., Doğan, S. (2005). *Yörüklerin Sosyal ve Kültürel Hayatı: Antalya Örneği*, İstanbul: Kızılelma Yayıncılık.
- Ekinci, A. (2010). *Tekeli'nin Dilinden Telinden I*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Ekinci, E. (2005). Osmanlı Devleti'nde Kadılık Müessesesi ve Literatürü. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, (5), 417-440.
- Erdem, F. (1998). *Teke Yöresi Halk Müziğinden Seçilmiş Örnekler Üzerinde Analitik Çalışmalar*, İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi.
- Erkan, Y. (2014). *Cumhuriyet Dönemi Teke Yöresi: Burdur Halk Sanatçıları/Geleneksel Kuşak*, İstanbul: Nar Çiçeği Yayıncılık.
- Eröz, M. (1991). *Yörükler*, İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.
- Giddens, A. (2000). *Sosyoloji*, İstanbul. Kırmızı Yayınları.
- Güvenç, B. (2010). *İnsan ve Kültür*, İstanbul: Boyut Yayın Grubu.
- Halaçoğlu, Y. (1997). *XVIII. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nun İskân Siyaseti ve Aşiretlerin Yerleştirilmesi*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Kafesoğlu, İ. (2000). *Türk Milli Kültürü, İstanbul: Ötüken Neşriyat*.
- Kaplan, A. (2008). *Kültürel Müzikoloji*, Ankara: Bağlam Yayıncılık.
- Kayacan, İ. (2005). *Burdur'un Saz ve Söz Ustaları I*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Kayacan, İ. (2012). *Burdur'un Saz ve Söz Ustaları II*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Kroeber, A., Kluckhohn, C. (1952). *A Critical Review of Concepts and Definition*, Newyork: Random House.
- Köprülü, F. (1999). *Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Kuban, D. (2010). *Batı'ya Göçün Sanatsal Evreleri (Anadolu'dan Önce Türklerin Sanat Ortaklıkları)*, İstanbul: Cem Yayınevi.
- Pay, S. (2001). Bursa Kadı Defterleri ve Önemi. *Uludağ Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 10(2), 87-95.
- Roux, J. P. (2004). *Historie Des Turcs*, (Çev.: Ahmet Kazancıgil). İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Steward, J. (2018). *A Functional Developmental Classification of American High Cultures, A Reappraisal of Peruvian Archeology: Memories of the Society for American Archeology*, Cambridge University Press.
- Şimşek, M. (2022). *Teke Yöresi Yörük Türkmenlerinin Sosyokültürel Hayatındaki Yaylı Çalgıların İncelenmesi*, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Türkay, C. (2001). *Osmanlı İmparatorluğu'nda Oymak, Aşiret ve Cemaatler*, İstanbul: İşaret Yayınları.
- Uludağ, E. (2020). *Teke Yöresi'nde Yerel Bir Müzik Yapma Tarzı Olarak Boğaz Çalma*, Gazi Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Uzunçarşılı, İ. H. (1988). *Anadolu Beylikleri*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Yıldırım, A., Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldız, G., Kazan, Ş. (2009). Teke Yöresinin Merkezi Burdur Halk Kültürü ile Müziğinden Esintiler. *Turkish Studies, International Periodical Forthe Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 4(8), 1691-1733.